

Et upåagtet kort i Danmark-Ekspeditionens arkiv

Af Frode Knudsen

I den diskussion, som en gruppe ildsjæle til stadighed fører om Danmark-Ekspeditionens uløste mysterium, dukker med mellemrum det spørgsmål op, om der eksisterer eller har eksisteret et »tredie« Hagens kort ud over de kendte to, som blev offentliggjort sammen med ekspeditionens beretning i Meddelelser om Grønland, bd. XLI, 1913. Senest har forfatteren Vagn Lundbye i et indlæg i Politiken d. 2/2-97 givet næring til dette spørgsmål.

Mistanken om et ukendt kort fra Hagens hånd grunder sig på fire forhold:

Først og fremmest på et kort tegnet af Danmark-Ekspeditionens 3. styrmand, Bendix Thostrup, i marts 1910 som gave til Mylius-Erichsens enke. Dette kort benævnes af Thostrup som »Hagens Kaart (Kopi)«, men indeholder til forskel fra de kendte Hagen-kort en nøje indtegnet rejserute med dateringer.

Desuden på en kortskitse, tegnet af ekspeditionens yngstemand, Sofus Poulsen. Denne skitse angiver som hos Thostrup en dateret rejserute, men mangler stednavneangivelser. I sin præsentation af skitsen i tidsskriftet Grøn-

land, 1990 nr. 3, lufter Janni Andreassen den mulighed, at Sofus Poulsen kan have brugt en anden tegning som forlæg, men afviser at der kan være tale om et ukendt Hagen-kort.

Endvidere på en passus i den rapport som Alf Trolle i 1908 afleverer til Danmark-Ekspeditionens komité, hvor han synes at antyde eksistensen af et Hagen-kort med en dateret rejserute.

Og endelig Ejnar Mikkelsens og Iver Iversens dagbøger fra Alabama-Ekspeditionen, hvorefter det synes at fremgå, at de var i besiddelse af et kort med dateringer.

Nu findes der i Danmark-Ekspeditionens arkiv, som opbevares i Arktisk Institut, et håndtegnet kort, der hidtil ikke har påkaldt sig opmærksomhed, men som muligvis kan bidrage til at kaste lys over sagen. I det følgende vil der blive refereret til dette kort som Kort X.

Frode Knudsen, født 1931, var tidligere programmedarbejder ved Danmarks Radio og programsekretær ved Grønlands Radio i Nuuk/Godthåb. Frode Knudsen er nu tilknyttet Arktisk Institut i København som arkivar.

Beskrivelse af Kort X

- * Kortet er håndtegnet (blæk eller tusch) på tyndt imprægneret lærred.
- * Mål: 39x60 cm.
- * Opdeling i længdegrader fra 18 til 34 (hveranden tegnet) og i breddegrader, 81 og 82 tegnet.
- * Skalaangivelse fra 0-5 mil (1,5 mil = 2 cm).
- * Kortet beskriver et område fra Melville Land i Nord (nordsiden af Independence Fjord) til bunden af Danmarksfjorden i Syd. Og fra Academy Bræ (Navy Cliff) i Vest til Prinsesse Dagmars Halvø i Øst.
- * Foruden de kartografiske oplysninger og stednavneangivelser som også de to kendte Hagen-kort indeholder, er der på Kort X indtegnet en rejserute (med pile som angiver retning) og dateringer omfattende tidsrummet fra 5/5 til 19/10.
- * Kortet er ikke forsynet med påtegning eller andet til antydning af, hvem op-havsmanden kan være.

En sammenligning mellem Kort X og Thostrups kort viser så stor en kongruens, at det synes åbenbart, at de to kort må have haft samme forlæg. – Eller at det ene har været forlæg for det andet.

Antager man det sidste, vil det, eftersom Thostrups kort tydeligt er mærket »KOPI«, mens Kort X savner en sådan markering, være naturligt at gå ud fra, at X-kortet er originalen. Det rejser så straks spørgsmålet om dette korts oprindelse og herkomst.

Og her synes to muligheder at kunne komme på tale.

Mulighed A:

Der er tale om et sammenfattende oversigtskort, tegnet af Høeg Hagen, indeholdende alle oplysninger fra de to andre kort samt en rejserute med dateringer, der ganske bekræfter de tidsangivelser, som kendes fra Jørgen Brønlunds dagbog.

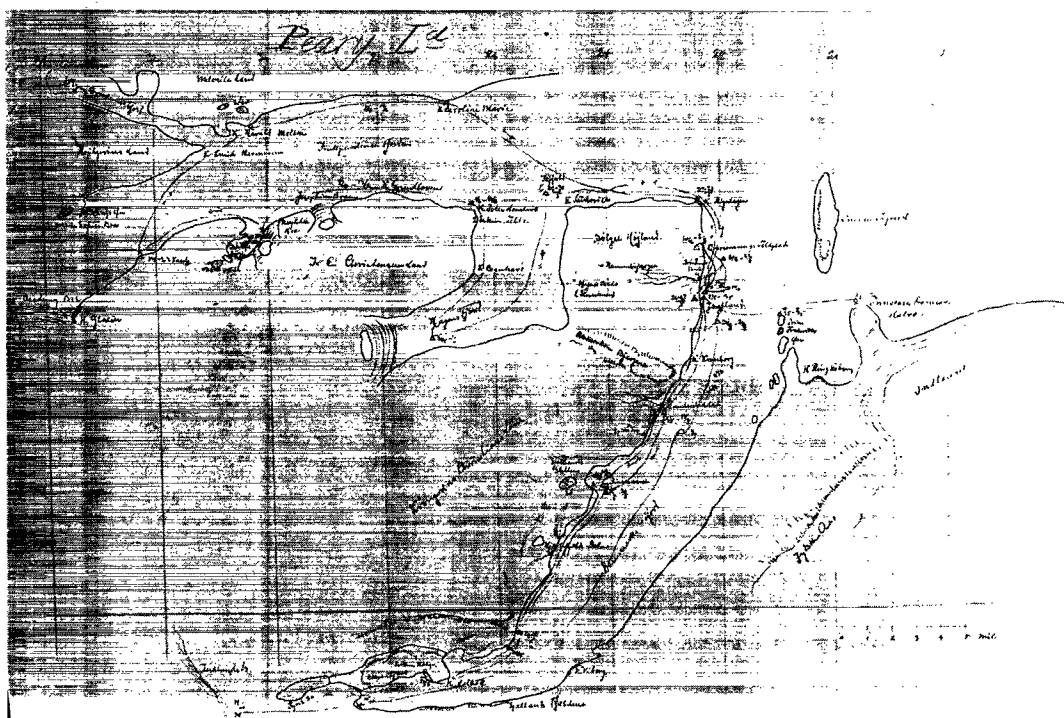
Imod denne mulighed taler først og fremmest rejserutens og dateringernes manglende overensstemmelse med de oplysninger, som siden er fremkommet ved fundet af Mylius-Erichsens vardeberetninger, hvis troværdighed det vil være formasteligt at anfægte.

Endvidere at de angivne dateringer på rejseruten stemmer alt for godt overens med Brønlunds tidsangivelser i dagbogen. Dagbogen føres ikke hver dag, og især er to store »huller« påfaldende. Det drejer sig om tidsrummet fra 4. juni (Kap Peder Hendrik i Independence Fjord) til 14. juni (mundingen af Danmarksfjord) og tidsrummet fra 31. august (Gunderstedsdal) til 15. oktober (bunden af Danmarksfjord).

For begge perioders vedkommende gælder det, at de også på kortet er uden detaljerede dateringer. Fra Kap Peder Hendrik til mundingen af Danmarksfjord er den indtegnede rute blot betegnet med tidsangivelsen »5/6-13/6«. Og fra Gunderstedsdal til bunden af Danmarksfjord er de eneste dateringer »1/9« og »15/10«.

Det virker usandsynligt, at Hagen skulle have undladt at gøre mere udførlige dateringer i de pågældende tidsrum.

Ydermere er rejserutens forløb i de nævnte to perioder gengivet uden væsentlige enkeltheder, mens det andre steder, i overensstemmelse med Brøn-

Kort X fra Danmark-Ekspeditionens arkiv i Arktisk Institut.

lunds dagbog, er overordentlig detaljeret.

Endelig må det vel også bemærkes, at dette kort savner anerkendelse som et autentisk dokument, eftersom det ikke blev trykt sammen med Hagens kort i den officielle redegørelse for ekspeditionen.

Mulighed B:

Der er tale om et kort, tegnet senere (efter Kochs og Gabrielsens tilbagekomst fra Lamberts Land) med det formål på et sted at give en oversigt over samtlige de oplysninger, der har kunnet uddrages af Hagens to kortskitser og indholdet af Brønlunds Dagbog.

Til gunst for denne mulighed taler, dels at den manglende overensstemmelse med Mylius' vardeberetninger bliver

forståelig, idet oplysningerne heri simpelthen ikke findes hos Hagen og Brønlund.

Og dels at rejseruten med dateringer udelukkende forekommer baseret på Brønlunds optegnelser uden bidrag fra andre (Hagen).

Imod denne mulighed synes blot at kunne indvendes, at både Thostrup, Poulsen, Trolle og Iversen henviser til kortet som »Hagens Kort«.

En vurdering af mulighederne A og B må vel herefter, alt taget i betragtning, falde ud til fordel for B.

At tegne et kort, hvor man til arbejdsbrug og for overskuelighedens skyld samler al den information, der kan uddrages af Høeg Hagens skitser og

net som en afsluttet helhed, idet den del af fjorden som mangler på Hagens Kort er angivet med en punkteret linie.

ad 2: Bendix Thostrups kort er mere sirligt tegnet end Kort X, men ikke derfor mere omhyggeligt. Det rummer hverken flere eller færre oplysninger end Kort X. Der er enkelte små divergenser, som er uden betydning. Men så er der på et punkt en stor forskel. Mens Kort X i fuld overensstemmelse med Hagens kort benævner Independence Fjord som »Fjord«, så bruger Thostrup den hidtidige betegnelse »Independence Sund«. Det er vanskeligt at forklare denne afvigelse. Men det forekommer ikke rimeligt at opfatte den som f.eks. en indikation af, at Thostrup har brugt et andet forlæg til sit kort, eller som et tegn på at han skulle have haft særlige motiver dertil. Det sandsynligste er vel, at der er tale om en lapsus fra Thostrups side. Og havde kortet været beregnet til offentliggørelse, kunne det måske være blevet pinligt. Nu var det, som anført, tiltænkt fru Marie Mylius-Erichsen, og mon hun dog i denne pertentligt og smukt tegnede gave ville have hæftet sig ved en sådan skønhedsplet.

ad 3: Fra Mylius-Erichsens hånd kendes 4 vardeberetninger. Kap Glacier (dateret 1. juni), »Slutstenen« (dateret 8. juni), Oversomringspladsen (dateret 8. august) og Ulvebakkerne (dateret 12. september). Meddelelserne i disse beretninger tegner et billede af Slædehold 1's færden efter d. 28. maj, som på væsentlige punkter afviger fra de oplysninger, der gives i Kort X. Det vil føre for vidt her at gennemgå divergenserne i enkeltheder. Men nogle fællestræk ved

de områder, hvor afvigelserne er hyppigst, kan skitseres. Først må det slås fast, at der ikke er nogen uoverensstemmelse mellem Mylius' beskrivelser og det, som man kan kalde »Hagens bidrag« til Kort X. Modsigelserne er alle at finde i tegningen af rejseruten og dens dateringer, d.v.s. i de oplysninger kortets tegner har udledt af Brønlunds dagbog. Og her er det påfaldende, at forskellene koncentrerer sig i netop de afsnit af dagbogen, hvor den er mest sparsom med detaljer.

Meget tyder således på, at tidsangivelserne og den aftegnede rejserute i Kort X for deles vedkommende er resultatet af en fortolkning af Brønlunds tekst. Og altså et udtryk for hvordan kortets ophavsmænd ud fra deres viden og erfaring og på det eksisterende dokumentgrundlag har forestillet sig Slædehold 1's sandsynlige rejserute. Efter fundet af Mylius' vardeberetninger ved vi mere, og vi ved at rejsen forløb anderledes. Det viser sig da også, at man udmærket kan læse Mylius' redegørelser ind i Brønlunds dagbog, uden at der derved opstår modsigelser, som ikke kan forklares.

Konklusion:

Der findes ikke i Kort X eller Thostrups kort nogen information, som ikke kan udledes af de allerede kendte kilder. De giver således ikke støtte for den antagelse, at der eksisterer et autentisk tredje Hagen-kort med nye oplysninger. Og diskussionen om slædehold 1's færden, om hvor opstigningen fra Danmarksfjorden fandt sted o.s.v. kan derfor uforstyrret gå videre som hidtil.